

ADLİ TIP KURUMU 1. İHTİSAS KURULU VE BALİSTİK ŞUBESİNE YANSIYAN ATEŞLİ SİLAH OLGULARI

Tuncay ÇINAR*, Nevzat ALKAN**, Yalçın BÜYÜK*

ÖZET

Ateşli silahlar ile ilgili yaralanma ve ölüm olayları, uzun yıllardan bu yana artan oranda ülkemiz gündemini meşgul etmektedir. Son derece yaygın olarak kullanılabilen bu tehlikeli araçlar ile ilgili son yıllarda artan sayıda yasaklayıcı ya da kısıtlayıcı düzenlemeler yapılmakta, ateşli silahsız bir toplum oluşturulabilmesi yönünde çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından kampanyalar ve çalışmalar yürütülmektedir.

01 Mayıs 1982 tarih ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu ile görev sahası belirlenen Adli Tıp Kurumu, Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan, resmi bir bilirkişi yapılanmasıdır. Bu kurumun bünyesinde her branştan hekimin yanı sıra, eczacı, kimyacı, psikolog, mühendis ve fizikçi gibi çok çeşitli diğer meslek alanlarından çalışanlar da bulunmaktadır.

Adli Tıp Kurumu'nda ateşli silahlar ile ilgili olarak özellikle, iki birime yoğun dosya akışı olmaktadır. Bunlardan birincisi 1. İhtisas Kurulu'dur ve bu kurul ölüm olayları ile ilgilenmektedir. ikincisi ise Fizik İncelemeler İhtisas Dairesi bünyesinde yer alan Balistik Şubesi' dir ve bu birimde de ateşli silahların da dahil olduğu çeşitli silahların ve giysilerin incelemeleri yapılmaktadır. Yine elbette direkt olarak cesetler ile ilgili incelemeler yapması sebebi ile Morg İhtisas Dairesinde de konuyla ilgili çalışmalar söz konusudur.

Biz de bu çalışmamızda 1999-2000 yıllarında 1. İhtisas Kurulu ve Balistik Şubesi' ne yansımış ateşli silah dosyalarını inceledik. Anılan dönemde 1. İhtisas Kurulu' na çeşitli yargı makamlarından 2.140 dosya gönderilmiş olup, bunların 298'ini (%13.9) ateşli silah olguları oluşturmaktadır. Bu oran, 1. Kurul' a yansıyan en sık 3. ölüm sebebini oluşturmaktadır. Yine söz konusu dönemde çeşitli yargı makamlarından Balistik Şubesi' ne toplam 6.490 adet dosya gönderilmiş olup, bunların da %47.0'sinin ateşli silahlar ile ilgili oldukları belirlenmiştir. Çalışma konusu dosyalar, olgular hakkında sorulan soru türleri, il ve ilçe düzeyine göre dağılımı, silahların namlu uzunluklarına göre sayıları ve olguların aylara göre dağılımı gibi çeşitli parametreler yönünden değerlendirilmiş ve ateşli silahlara bağlı ölüm ve yaralanma olgularının azaltılabilmesi için yapılabilecekler gözden geçirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Adli Tıp Kurumu, Adli Tıp, ateşli silahlar, balistik, ölüm.

SUMMARY

Gunshot cases evaluated by the first specialization committee and the department of ballistics of the institute of forensic medicine, ministry of justice. The cases of injury and death related with gunshots are increasing in number recently and attract attention of both the government and the public. Nowadays many legal regulations are being attempted in order to restrict or prohibit the use of these dangerous weapons in our country. Many social organizations arrange campaigns to establish a society free of guns.

The Institute of Forensic Medicine, Ministry of Justice of Turkey is an official institute of expertise for all forensic cases and consists not only of physicians of all specialties but also psychologists, engineers, physicists, chemists, pharmacists and various experts of other occupations.

Most of the gunshot-related cases are evaluated especially by two departments of The Institute of Forensic Medicine. The one is the 1st Specialization Committee dealing with death cases. The other is the Ballistics Division of the Department of Physical Examinations Specialization examining various guns such as firearms and clothes. Another important division about gunshots are the morgue department of the institute.

In this study, we examined all the gunshot cases referred to the 1st Specialization Committee and Ballistics Division between the years of 1999-2000. Of the 2,140 total cases of the 1st

Specialization Committee between the years of 1999 and 2000, 298 (13.9%) were the cases related with gunshots. Firearms were found to be the third main cause of death among all death cases examined by the Committee. During these years, of the total 6,490 cases referred to the Ballistics Division, 47 percent was determined to be related with gunshots. These cases were evaluated on the basis of following parameters, such as the type of the questions referred by the courts, geographical distribution of the cases, seasonal differences and the length of the barrel of guns involved.

Key words: The Institute of Forensic Medicine, Forensic Medicine, gunshot, ballistic, death.

GİRİŞ

Ateşli silahlar, mermi çekirdeği veya saçma adı verilen özel şekil ve nitelikteki maddeleri, barut gazı veya bu neviden patlayıcı ve itici bir güç ile uzak mesafelere kadar atabilen silahlardır (5,8). Ateşli silahlar ve mermiler ile bıçakların ve salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak imal edilmiş bulunan diğer aletlerin yurdumuza sokulması, imal edilmesi, satılması, satın alınması, taşınması ya da bulundurulması 10.07.1953 tarihinde kabul edilen ve 12.06.1979 tarih ve 2249/2 sayılı kanun ile değiştirilmiş 6136 sayılı Kanun hükümlerine tabidir (1).

Elde taşınabilir niteliğe sahip ateşli silahları genel olarak uzun ve kısa namlulu ateşli silahlar olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Kısa namlulu ateşli silahlar; namlu uzunluğu, fişek yatağı hariç, otuz santimetreyi ve tüm uzunluğu elli santimetreyi geçmeyen silahlardır (8,12). Bunun dışında kalan ve standart ölçülere sahip silahlar uzun namlulu silahlar olarak değerlendirilmektedir. Kısa namlulu silahlar daha çok taşıma amaçlı elde edilirken, uzun namlulu silahlar av ve bulundurma amacıyla elde edilmektedir (11). Söz konusu silahların kolay elde edilebilmesi, bulundurulmaları sırasında yeterli güvenlik koşullarının oluşturulmaması veya bulundurma kurallarının uygulanmasında gereken özenin gösterilmemesi ve eğitimsizlik sebebi ile her geçen gün daha fazla insan, ateşli silahlar ile yaralanmakta veya ölmektedir (4,8-10). Daha çok bireysel korunma ve hak arama dürtüsü ile sahip olunan ateşli silahların sayısının azaltılabilmesi ve mevcutlarının da hangi olaylarda ve ne amaçla kullanıldıkları-

nın belirlenebilmesi için, delillerin uygun ve doğru bir biçimde elde edilmesi, modern, geçerliliği kanıtlanmış yöntemlerle değerlendirilmesi, adaletin doğru ve hızlı bir biçimde işleyebilmesi için gereklidir (2,6,15-18).

Ülkemizde adaletin doğru ve hızlı bir biçimde işleyebilmesi için, elde edilen delillerin en ileri teknolojik imkanlarla incelendiği ve değerlendirildiği bir bilirkişi yapısı, yani Adli Tıp Kurumu oluşturulmuştur. Adli Tıp Kurumu bünyesinde her branştan hekimler ve çeşitli mesleklerden profesyoneller (eczacı, mühendis, biyolog, fizikçi, kimyacı, hukukçu gibi) görev yapmaktadır. Adli Tıp Kurumu merkez yapılanması İstanbul'da olup, bazı büyük illerde grup başkanlıkları, diğer bazı illerde de şube müdürlükleri şeklinde tüm yurt sathına yayılmıştır. Kurumun merkez yapısı içerisinde çeşitli konularla ilgilenen 5 adet ihtisas kurulu ve 6 adet de ihtisas dairesi mevcuttur. Bu merkez yapı içerisinde Fizik İncelemeler İhtisas Dairesi, 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca kurulmuş olup, görev alanı içerisine çeşitli mahkemeler, hakimlikler ve savcılıklar tarafından gönderilen belge, mermi, giysi, yazı, fotoğraf, resim, imza, imza niteliği taşıyan parmak izleri ile radyolojik, radyoizotopik ve klimatolojik materyal ile ilgili incelemeler girmektedir (7). Bu daire bünyesinde yer alan birimlerden birisi de Balistik Şubesi olup, Adli Tıp Kurumu'na gönderilmiş ateşli, ateşsiz silahlar, giysiler ve diğer ürünler ile ilgili incelemelerde bulunmaktadır. Balistik şubesine gönderilen ve incelenmesi istenen dosyalarda öne çıkan sorulara baktığımızda ise; silahın, 6136 sayılı yasa kapsamında değerlendirilen silahlar-

dan olup olmadığı, herhangi bir arızasının bulunup bulunmadığı, varsa arızasının basit bir işlemle giderilip giderilemeyeceği, kovan ve mermi çekirdeği mukayesesi ile atış ve tesir mesafesinin belirlenmesi gibi sorulardır (17).

Adli Tıp Kurumu bünyesinde bulunan ve l'den 5' e kadar numaralandırılarak isimlendirilen İhtisas Kurullarından 1. İhtisas Kurulu ise, yine aynı Adli Tıp Kurumu Kanunu'nun 16. maddesi hükmü gereğince oluşturulmuş ve ölüm olayları ile ilgili değerlendirmelerde bulunan bir birimdir (7). Ateşli silahlara bağlı ölüm olayları da bu kurulun kapsamı içerisine girmektedir. Bu kurula gönderilmiş ateşli silah dosyalarındaki sorular incelendiğinde ise; yapılan atışın mesafesi, atışın yapıldığı yön ve seviye, yara veya yaraların niteliği, kesin ölüm nedeni, olay ile ölüm arasında illiyet bağı (nedensellik ilişkisi) bulunup bulunmadığı, ölüme tesir eden başka bir sebep bulunup bulunmadığı, yarayı meydana getiren silahın niteliği ve ölüm mekanizmasının ne olduğu gibi sorular bulunmaktadır (17).

Biz de çalışmamızda, Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulu ve Balistik Şubesi' ne yansıyan ateşli silah dosyalarını çeşitli yönleri ile değerlendik.

MATERYAL ve METOD

Çalışmamızda 1999-2000 yıllarında Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulu ve Balistik Şubesi' nce karara bağlanmış tüm dosyaların raporları tarandı ve bu raporlar arasından ateşli silahlar ile ilgili olanlar ayrılarak, çeşitli parametreler yönünden değerlendirildi. Balistik şubesince verilen raporlarda değerlendirildiğimiz parametreler şunlardır;

1. Dosya nereden gönderilmiştir: İl veya ilçe,
2. Silah kısa namlulu mudur, uzun namlulu mudur?

3. Elde edilen mermi çekirdeği ve/veya kovanlar aynı silahtan mı atılmıştır?
4. Gönderilen silah, 6136 sayılı Ateşli Silahlar Kanunu' na girmekte midir?
5. Gönderilen silahın herhangi bir arızası var mıdır?
6. Elde edilen mermi çekirdekleri ile ilgili olarak sekme sonucu isabet sorulmakta mıdır?

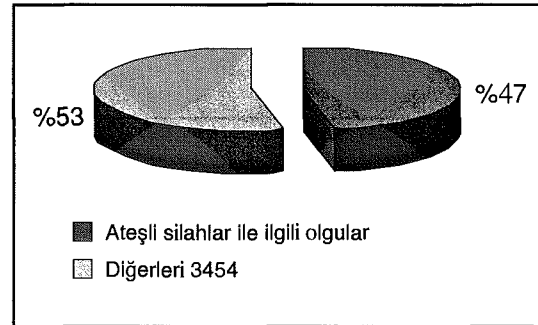
Sayılan bu parametreler yönünden raporlar değerlendirilmiş ve ele geçen veriler tablolar halinde sunulmuştur.

1. İhtisas Kurulu ile ilgili olarak taranan raporlarda ise, ateşli silahlara bağlı ölümlerde daha çok hangi sorulara yanıt arandığı ve ateşli silahlara bağlı ölüm olgularının, bu kurula yansıyan olgular içerisinde ne oranda yer aldığı araştırılmıştır.

BULGULAR

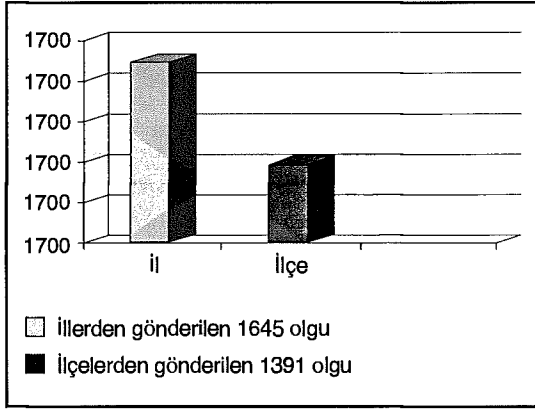
Adli Tıp Kurumu Balistik Şubesi'ne çalışma dönemimizi kapsayan iki yıllık süre içerisinde 6.490 adet dosya gönderilmiş olup, bu dosyaların %47.0'sini ateşli silahlar meydana getirmektedir (Grafik 1).

Grafik 1. Balistik şubesine yansıyan tüm dosyalarda ateşli silahların oranı.

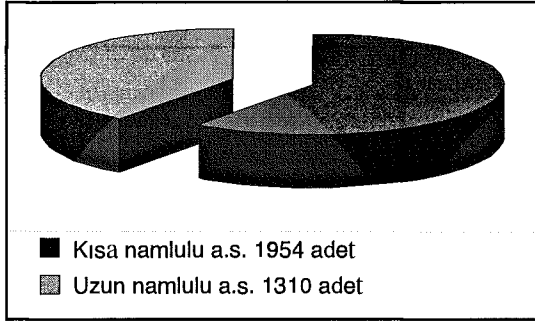

Bu dosyaların gönderildikleri merkeze göre dağılımı Grafik 2'de, ateşli silahların namlu uzunluklarına göre dağılımı ise Grafik 3'te verilmiştir.

Grafik 2. Balistik şubesine gönderilen ateşli silah olgularının il ve ilçe düzeyine göre dağılımı.

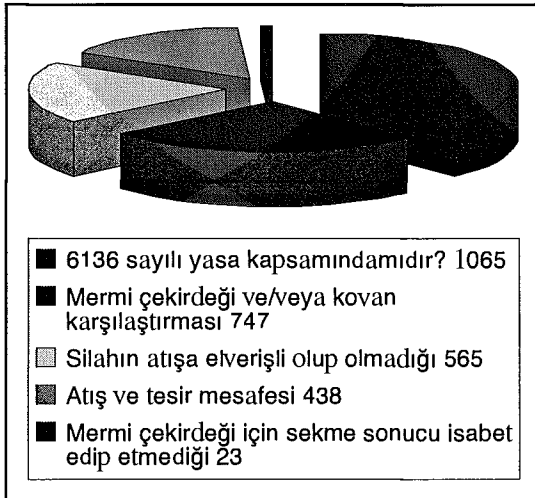

Grafik 3. Balistik şubesine gönderilen ateşli silahların namlu boylarına göre dağılımı.

Gönderilen bu dosyalarda soruların neler oldukları ve oranları Grafik 4'te, dosyaların aylara göre dağılımı ise Grafik 5'te verilmiştir.

Grafik 4. Balistik şubesine gönderilen dosyalarda yer alan soruların dağılımı.

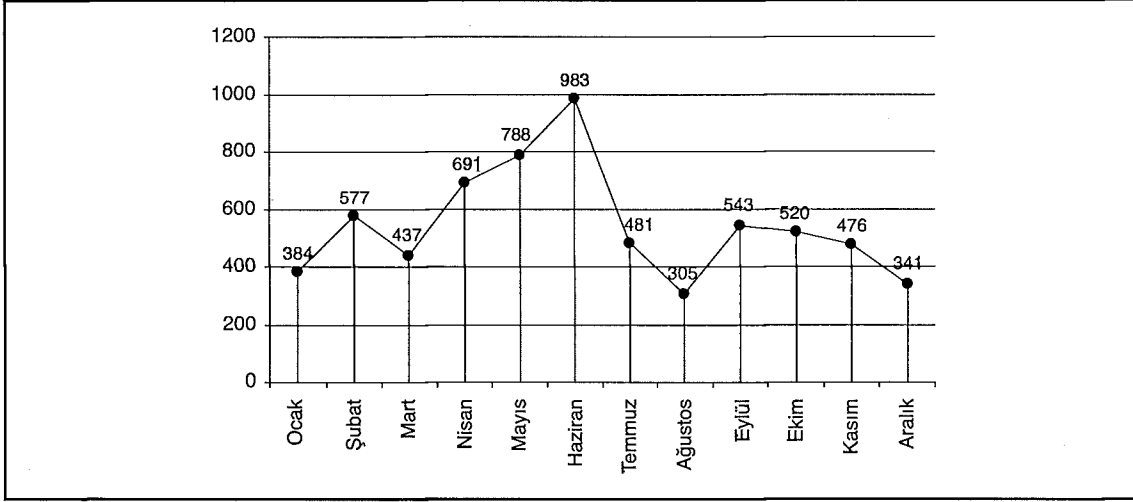
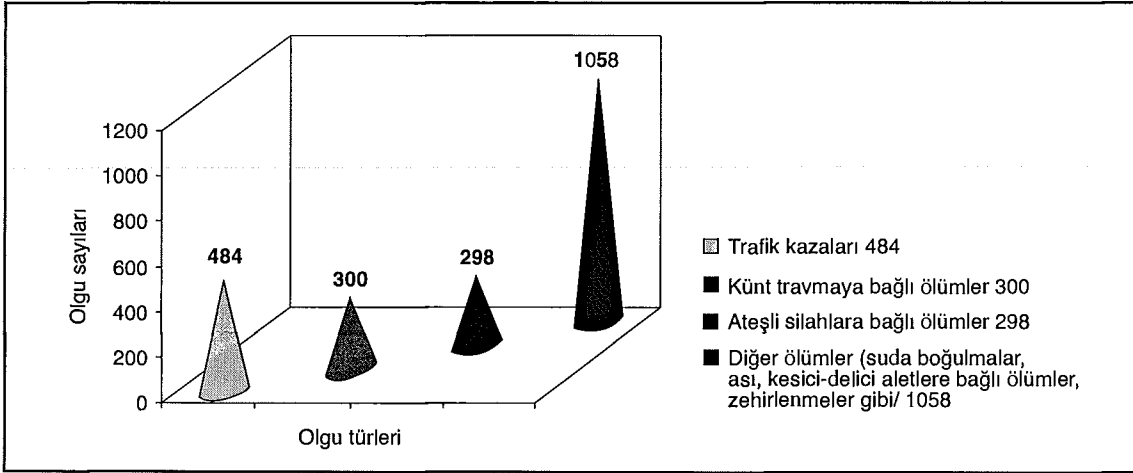

1. İhtisas Kurulu'na gönderilen dosyalardaki ateşli silahlara bağlı ölüm olgularının sayısı Grafik 6'da verilmiştir.

TARTIŞMA

Adli Tıp Kurumu Balistik Şubesi'ne 1999-2000 yıllarında toplam 6.490 dosya gönderilmiş olup, bu dosyaların %47'sini ateşli silahlar oluşturmaktadır. Diğer olguları ise, kesici delici aletler, ezici bereleyici özelliğe sahip aletler, boğma zinciri gibi boğucu aletler, asıllarda kullanılan her türlü ip ve benzerleri oluşturmaktadır. Şubeye yansıyan olguların çeşitliliği dikkate alındığında %47 gibi yüksek bir oranın ateşli silahlardan oluşması ülkemizde ateşli silahların ne denli öne çıkan ve önemli bir problem olduğunu göstermesi açısından önemlidir (Grafik 1). Emniyet Genel Müdürlüğü, 1998 yılı kayıtlarına göre Türkiye'de halen 51.334 adet taşıma ve 40.027 adet bulundurma ruhsatlı kısa namlulu ateşli silah bulunmaktadır. 1994 yılı Ocak ayından 1999'un ilk altı ayına kadar, 7.181 yivli av tüfeğine ruhsat, 914.464 av tüfeğine av tezkeresi, 250.455 yivsiz tüfeğe de sahiplik belgesi verilmiştir. Söz konusu rakamlara ruhsatsız dolaşan silahların dahil olmadığı düşünüldüğünde, Balistik Şubesi'ne yansıyan olgular içerisinde ateşli silahların bu denli büyük bir yer tutmasının şaşırtıcı olmaması gerekir (3,13).

Balistik Şubesi'ne yansıyan olguların büyük çoğunluğu il merkezlerinden gelmektedir (Grafik 2) ve bunların %60'ını da kısa namlulu silahlar oluşturmaktadır (Grafik 3). Mevcut hukuki mevzuatımıza göre, ateşli silah ruhsatı almak isteyen herkes tam bir tıbbi muayeneden geçirilmek zorundadır. Akcan ve arkadaşlarının, İstanbul Bakırköy Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniği'ne, silah ruhsatı almak maksadı ile başvuran 2.518 kişi üzerinde yaptıkları bir araştırmalarında, başvuranların %82'nin kısa namlulu ateşli silah talebinde bulunan kişilerden oluştuğu ortaya çıkmıştır (3).

Grafik 5. Balistik şubesine gönderilen dosyaların aylara göre dağılımı.**Grafik 6.** 1. İhtisas Kurulu'na yansımış ölümlerde, ateşli silahlara bağlı ölümlerin diğer ölüm nedenleri arasındaki yeri.

Ateşli silahlar ile ilgili olarak en sık sorulan soruların başında %38'lik bir oran ile, gönderilen silahın 6136 sayılı yasa kapsamında bulunup bulunmadığı gelmektedir (Grafik 4). Aynı yasanın 13. maddesi'ne göre; "Bu yasa kapsamında değerlendirilen ateşli silahlar ile bunlara ait mermileri satın alan veya taşıyanlar veya bulduranlar hakkında, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üç bin liradan beş bin liraya kadar ağır para cezası hükümlenir." denmektedir. Yine en sık sorulan sorular içerisinde ikinci sırada (%26), olay yerinde bulunan ateşli silahlara ait boş kovanlar ile yaralıdan veya ölüden çıkartıldığı bildirilen ya da olay yerinde bulunan mermi

çekirdeklerinin, aynı silahtan atılıp atılmadıkları veya birlikte gönderilen silahtan atılıp atılmadıkları soruları bulunmaktadır (Grafik 4) (1,14).

Bahar aylarında, balistik şubesine yansıyan olgu sayısında artış gözlenmektedir (Grafik 5). Bunun sebebinin bu aylarda oluşan kriminal olgu sayısının artışı ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Ancak yaz aylarında gözlenen düşüşün, mahkemelerin adli tatile girmesiyle ilişkili olduğu (Her yıl 20 Temmuz - 05 Eylül tarihleri arası adli tatil olup, bu dönemde nöbetçi mahkemeler dışında kalan mahkemeler duruşma yapmamaktadır.) ve

bu dönemde ilgili birimlere dosya gönderilişinde duraksama olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca diğer bir muhtemel sebep de adli tatil öncesi mahkemelerin üzerlerinde kayıtlı bulunan dosya sayısını azaltmak maksadı ile bilirkişi kurumuna yönlendirmesi olabilir.

1. İhtisas Kurulu'na 1999-2000 yılları içinde yansıyan ölüm olgularından ateşli silahlara bağlı olanlar, trafik kazaları ve künt travmalara bağlı olanlardan sonra %13.9'luk bir oran ile üçüncü sırada yer almaktadır (Grafik 6). T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, 1989 yılında, ateşli silahlara bağlı ölüm olgusu sayısı 1.226 iken 1998 yılında bu sayı 5.320 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. İşte bu rakam, üzerinde oldukça düşünülmesi gereken bir rakamdır.

Ateşli silahlara bağlı yaralanma ve ölüm olayları, ülkemizde artan bir hızla devam etmektedir. Bu konuyla ilgili olarak devletin acil önlemler alması ve yeni, çağdaş yasal düzenlemeler yapması zorunludur. Ülkemizde bireysel silahlanmanın önlenmesi için son yıllarda çeşitli sivil toplum kuruluşları, etkili kampanyalar yürütmeye başlamışlardır. Elbette bu kampanyalar, daha güvenli ve yaşanabilir bir Türkiye'nin oluşabilmesi yönünden önemlidir. Hukukun üstünlüğüne inanmış uygar toplumlarda, suç ve bunun karşılığında adil, hızlı ve medeni şartlarda tatbik edilecek cezanın varlığı inkar edilemez bir gerçekliktir⁽¹⁸⁾. Hukukun doğru bir biçimde işleyebilmesi, suçun aydınlatılması ve suçluların yakalanabilmesi için, modern araştırma yöntemlerine sahip ve ileri teknolojiler kullanan kriminal laboratuvarların oluşturulması ve bilirkişilik görevini yerine getirecek bilgi düzeyine sahip kurumların varlığı şarttır^(9,10). Temennimiz ülkemizde, bireysel silahlanmanın durdurulması, huku-

kun üstünlüğüne inanmış, güvenli ve silahlardan arınmış ileri bir toplum oluşmasının tesis edilebilmesidir.

KAYNAKLAR

1. 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun: Kabul Tarihi: 10.07.1953, Resmi Gazete Yayımlı Tarih ve Sayısı: 8458. (1953)
2. Akcan A, Akcan ZF, Samancı AY, Balcıoğlu İ, Çamlıca H: Ruhsatlı Silah Bulunduranlarda veya Taşıyanlarda Kişilik. Uluslararası Bireysel Silahsızlanma Sempozyumu, İstanbul (2002).
3. Akcan A, Akcan ZF, Samancı AY, Balcıoğlu İ: Rusatlı Silah Bulunduran veya Taşıyan 2518 Kişinin Sosyodemografik Özellikleri. Uluslararası Bireysel Silahsızlanma Sempozyumu, İstanbul (2002).
4. Aşıcıoğlu F, Seçkin Ç, Üner HB, Kolusayın RÖ: Çok sayıda ateşli silah yarası bulunan intihar olguları. Adli Tıp Dergisi. 12:59 (1996).
5. Di Maio VJM: Gunshot Wounds, Second edition, CRC press, New York (1999), sf.:15.
6. Feldman TB, Jonson P: The self object of weapons: A self psychology examination. J Am Acad Psychoanal 34:561 (1992).
7. Gök Ş: Adli Tıp Kurumu Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği, Temel Matbaacılık, İstanbul (1989), sf.: 16.
8. Gülsepet S: Balistik, 2. Adli Bilimler Sempozyumu kitapçığı, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir (1997) sf: 5.
9. Heard BJ: Handbook of Firearms and Ballistics Examining and Interpreting Forensic Evidence, John Wiley & Sons Ltd, England (1997), sf: 17.
10. Inman K, Rudin N: Principles and Practice of Criminalistics, CRC press, New York (2001), sf: 15.
11. İnancı MA, Üner HB, Günaydın G: Adli tıp açısından av tüfeklerinin önemi. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 12:143 (1996).
12. Schwoeble AJ, Exline D: Forensic Gunshot Residue Analysis, CRC press, New York (2000), sf:12.
13. Şen F: Ateşli Silah Yaralanmalarında Elbiseden Atış Mesafesi Tayininin Adli Tıp Açısından Değeri, Uzmanlık Tezi, İstanbul (1986), sf: 26.
14. Türk Ceza Kanunu. Kabul Tarihi: 01.03.1926, Resmi Gazete Yayımlı Tarih ve Sayısı: 820 (1926)
15. Uzan Aİ, Güleç B, Kayahan C, Özer MT, Öner K, Alpaslan F: Yara balistiği 1: Kalıcı ve geçici yara boşluğu (kavite) etkileri. Ulusal Travma Dergisi. 4:225 (1998).
16. Uzan Aİ, Kayahan C, Güleç B, Özer MT, Kozak O, Alpaslan F: Yara balistiği 2: Ateşli silah yaralanmalarında mermideki şekil bozuklukları ve parçalanma etkileri. Ulusal Travma Dergisi 4:235 (1998).
17. Üner HB: Ateşli silah artıkları. Adli Tıp Dergisi. 9:83 (1993).
18. Warlow TA: Firearms, the Law and Forensic Ballistics, Taylor & Francis, Great Britain (1996), sf.:17.